

NÂNG CAO NĂNG LỰC TỰ HỌC CHO HỌC SINH, SINH VIÊN TẠI CÁC TRƯỜNG CAO ĐẲNG HIỆN NAY

Nguyễn Thị Xuân Mai
Trường Cao đẳng Lào Cai

Tóm tắt: Đối với các trường cao đẳng, nơi đào tạo nguồn nhân lực kỹ thuật bậc trung và bậc cao cho xã hội thì việc phát triển năng lực tự học cho học sinh là một trong những yếu tố quyết định đến chất lượng đầu ra, khả năng làm việc độc lập, giải quyết vấn đề và thích ứng nghề nghiệp sau khi ra trường. Bồi dưỡng nâng cao năng lực tự học của học sinh, sinh viên là nhiệm vụ quan trọng của các trường cao đẳng hiện nay.

Từ khóa: Tự học, năng lực tự học, giải pháp tự học

ENHANCING SELF-STUDY COMPETENCE FOR STUDENTS IN CURRENT COLLEGES

Nguyen Thi Xuan Mai
Lao Cai College

Abstract: For colleges that train mid-level and high-level technical human resources, developing students' self-study competence is a key factor determining output quality, independent working ability, problem-solving skills, and career adaptability after graduation. Strengthening and enhancing students' self-learning competence is therefore a crucial task for today's colleges.

Keywords: Self-study, self-study competence, self-study solutions

Nhận bài: 03/04/2025

Phản biện: 07/05/2025

Duyệt đăng: 10/05/2025

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Chủ tịch Hồ Chí Minh từng có lời dạy về tự học: “Trong cách học, lấy tự học là cốt”. Hay nhà bác học Albert Einstein có câu nói nổi tiếng: “Kiến thức chỉ có được qua tư duy của con người”. Mà muốn có tư duy để có được kiến thức riêng cho mình, thì cách tốt nhất là tự học.

Trong bối cảnh chuyển đổi số và hội nhập quốc tế ngày càng sâu rộng, yêu cầu đối với người lao động không chỉ dừng lại ở kiến thức chuyên môn mà còn cần khả năng tự học, thích nghi và cập nhật tri thức liên tục. Kiến thức ở nhà trường, của Thầy, Cô cung cấp trên giảng đường sẽ không phải là nguồn thông tin duy nhất đối với người học. Vì thế, đòi hỏi người học phải thường xuyên tự tìm kiếm tài liệu, chọn lọc tài liệu sao cho phù hợp với môn học; chủ động suy nghĩ, tìm tòi, khám phá, nghiên cứu, phát hiện... để nắm bắt được bản chất vấn đề, hiểu được vấn đề một cách sâu sắc, hơn lúc nào vấn đề tự học lại đặc biệt được quan tâm. Đặc biệt, đối với học sinh, sinh viên các trường cao đẳng, lực lượng lao động kỹ thuật trực tiếp trong tương lai, năng lực tự học trở thành yếu tố then chốt để nâng cao chất lượng học tập, rèn luyện tay nghề và phát triển bản thân một cách bền vững.

II. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

2.1. Thực trạng vấn đề tự học của học sinh, sinh viên trong các trường Cao đẳng hiện nay

Nhiều học sinh, sinh viên chưa ý thức rõ tầm quan trọng của việc tự học đối với sự phát triển cá

nhân và nghề nghiệp. Việc học còn mang tính đối phó, chỉ học khi có bài kiểm tra hoặc khi được yêu cầu, chưa hình thành được động cơ học tập đúng đắn, thường xem việc học là trách nhiệm của nhà trường và giảng viên, chứ chưa chủ động coi đó là trách nhiệm của bản thân, phần nhiều để đối phó với giảng viên, đối phó với thi cử. Học những nội dung liên quan đến thi, những nội dung khác không liên quan đến điểm số các em thờ ơ, để ngoài tai... Nếu học sinh, sinh viên chỉ biết học tủ, học vẹt thì sẽ nhanh chóng quên kiến thức, không thể biến kiến thức ấy thành của mình để vận dụng vào trong thực tế, sẽ là những con người tụt hậu, không đáp ứng được đòi hỏi xã hội.

Thực trạng chúng ta thấy rất rõ đó là học sinh, sinh viên hiện nay rất lười đọc sách. Mặc dù mỗi môn học, học sinh, sinh viên luôn được giảng viên cung cấp tài liệu sát với nội dung, với chương trình. Tuy nhiên, thực tế có nhiều sinh viên đã không trang bị cho mình một cuốn sách chuyên ngành, chưa nói đến việc đọc sách tham khảo. Thậm chí có nhiều em trong suốt thời gian học cao đẳng chưa một lần đặt chân lên thư viện để tìm kiếm tài liệu phục vụ việc học. Trong thời đại công nghệ thông tin, học sinh, sinh viên thường tìm kiếm thông tin trên các trang web, đó là điều quan trọng. Nhưng nhiều khi, với khối lượng thông tin lớn, đa dạng như vậy, nếu không biết cách xử lý thông tin một cách khoa học thì kiến

thức thu về sẽ không hệ thống và không có hiệu quả. Hơn nữa nếu không đọc sách tham khảo, vô tình sinh viên đã bỏ lỡ một kho tàng tri thức rất có giá trị.

2.2. Nguyên nhân của việc tự học chưa hiệu quả của học sinh, sinh viên hiện nay

Ở phổ thông các em thường học thụ động, chỉ lắng nghe thầy, cô giảng, sau đó ghi chép cụ thể, chi tiết. Đối với các em giáo viên là chân lý. Các em không có tư duy phản biện. Chính cách học này đã “ăn sâu” vào ý nghĩ của các em, khi lên học các trường cao đẳng, các em vẫn học theo kiểu ỷ lại, trông chờ, thụ động.

Phần lớn học sinh, sinh viên chưa được trang bị đầy đủ các kỹ năng tự học cần thiết như: lập kế hoạch học tập, tìm kiếm và khai thác tài liệu, ghi chép hiệu quả, tổng hợp kiến thức, ghi nhớ, tự đánh giá quá trình học,... Điều này dẫn đến việc học không có định hướng, thiếu hệ thống, kém hiệu quả và dễ bỏ cuộc khi gặp khó khăn. Hầu hết hiện nay học sinh, sinh viên không chịu tìm tòi kiến thức mới, chỉ chờ đợi vào giảng viên, giảng viên dạy tới đâu, sinh viên học tới đó. Học một cách máy móc, rập khuôn, không có sự sáng tạo. Học sinh, sinh viên chưa thực sự chủ động trong vấn đề học tập cũng như sắp xếp thời gian hay lên kế hoạch học tập cho riêng mình.

Sự phát triển của công nghệ thông tin và mạng xã hội mang lại nhiều công cụ hỗ trợ học tập nhưng cũng gây ra sự phân tán trong việc tập trung học. Nhiều học sinh, sinh viên dành quá nhiều thời gian vào các hoạt động giải trí trực tuyến như chơi game, xem video, lướt mạng xã hội... thay vì tự học và ôn luyện. Việc lạm dụng công nghệ không đúng cách làm suy giảm tính chủ động và khả năng tư duy độc lập. Ngoài ra, một bộ phận lớn học sinh, sinh viên học tại các trường cao đẳng phải vừa học vừa làm để trang trải chi phí học tập và sinh hoạt. Điều này ảnh hưởng trực tiếp đến thời gian và tâm trí dành cho việc tự học. Ngoài ra, sự thiếu động lực nghề nghiệp cũng khiến nhiều học sinh, sinh viên học chỉ để “hoàn thành chương trình” chứ không thực sự nỗ lực phát triển năng lực bản thân.

2.3. Một số giải pháp nhằm nâng cao năng lực tự học cho học sinh, sinh viên

Nhà trường, phòng chức năng quản lý học sinh, sinh viên và các phòng, khoa chuyên môn, các nhà giáo làm công tác chủ nhiệm lớp, cố vấn học tập. Trong tuần sinh hoạt tập thể đầu năm học,

các buổi sinh hoạt tập trung, các giờ sinh hoạt lớp triển khai, hướng dẫn học sinh, sinh viên các nội dung sau:

Thứ nhất, học sinh, sinh viên hiểu được tầm quan trọng của việc tự học

Tự học có nghĩa là mỗi học sinh, sinh viên phải tự tìm kiếm kiến thức bằng cách học hỏi từ thầy cô, bạn bè, tìm tòi nghiên cứu sách vở hay học hỏi, quan sát từ thực tế..., là hoạt động tự mình lao động trí óc để chiếm lĩnh kiến thức, biến kiến thức từ sách vở, từ cuộc sống thành của mình. Trong quá trình tự học, bước đầu học sinh, sinh viên sẽ gặp nhiều khó khăn, lúng túng nhưng chính những vướng mắc đó sẽ là động lực thúc đẩy học sinh, sinh viên suy nghĩ, “động não” và tìm cách gỡ rối. Nhờ thế mà kích thích học sinh, sinh viên hứng thú tìm tòi, khám phá tri thức mới.

Giảng viên cần phân tích cho học sinh, sinh viên thấy được tầm quan trọng của việc tự học trong phương thức đào tạo theo tín chỉ. Trước kia, khi đào tạo theo niên chế, sinh viên sẽ tuân thủ theo một chương trình do nhà trường quy định sẵn của từng học kỳ, từng năm học, từng khoá học. Khi chuyển sang phương thức đào tạo theo tín chỉ thì kế hoạch học tập phụ thuộc vào chính bản thân người học. Học sinh, sinh viên có thể chọn môn học, thời gian học sao cho phù hợp với từng cá nhân. Các em có thể tốt nghiệp sớm hơn thời gian dự nghiên cứu sao cho quá trình học tập đạt hiệu quả nhất. Kiến thức của nhà trường nếu như các em biết sắp xếp thời gian học cũng như có phương pháp học phù hợp và khoa học.

Tự học có vai trò to lớn trong việc giáo dục và hình thành nhân cách của học sinh, sinh viên. Việc tự học rèn luyện cho học sinh, sinh viên thói quen độc lập suy nghĩ, độc lập giải quyết vấn đề khó khăn sẽ giúp các em tự tin hơn trong việc lựa chọn, giải quyết những tình huống khó khăn trong cuộc sống. Sau này, khi tốt nghiệp, đặt các em vào những môi trường làm việc khác nhau, các em cũng sẽ vững tin hơn để giải quyết và hoàn thành công việc của mình.

Thứ hai, giảng viên hướng dẫn cho học sinh, sinh viên cách lập kế hoạch học tập

Hiện nay, hầu hết học sinh, sinh viên học tập mang tính đối phó với thi cử, học không chỉ định hướng, không có mục tiêu, kế hoạch cụ thể. Trong quá trình học các em học “qua loa”, thầy giảng gì thì nghe đó, ít quan tâm đến việc tìm tòi, trau dồi kiến thức, chỉ đến khi có lịch thi, thậm chí gần đến

ngày thi các em mới vội vàng học. Lúc này, các em học thuộc bài theo kiểu “nhồi nhét”, dẫn đến kết quả thi là do may rủi... Điều này xảy ra là do các em không có kế hoạch học tập rõ ràng. Việc xây dựng kế hoạch học tập là khâu rất quan trọng: “Việc lập kế hoạch là khâu hàng đầu trong lề lối tổ chức công việc theo khoa học. Chính vì thế, ngay từ khi bước chân vào trường cao đẳng, từ những học kỳ đầu tiên, sinh viên phải biết xác định mục tiêu, xây dựng kế hoạch học tập và biết cách quản lý thời gian thì việc học mới đạt hiệu quả cao.

Giảng viên cần hướng dẫn học sinh, sinh viên xác định mục tiêu của mình và cách xây dựng kế hoạch học tập. Người học có thể xây dựng kế hoạch học tập dựa vào chương trình học của cả khoá học, năm học, từng học kỳ, từng môn học. Trên cơ sở đó, người học sẽ xác định được công việc nào chính, công việc nào phụ; nhiệm vụ nào phải hoàn thành trước, nhiệm vụ nào có thể hoàn thành sau.

Kế hoạch học tập của sinh viên là một lịch trình có tổ chức, được phác thảo về thời gian học và mục tiêu để hoàn thành trong năm học đó. Lập ra kế hoạch học tập cần mang tính tự giác và ý thức của mỗi sinh viên để hoàn thành được việc học đạt kết quả tốt nhất của mình. Các bước lập mẫu kế hoạch học tập: xác định mục tiêu trước khi lập ra kế hoạch,

Các bước lập mẫu kế hoạch học tập: để có một mẫu kế hoạch học tập của sinh viên hợp lý chúng ta cần phải có các bước lập ra kế hoạch đó. phân tích thói quen và cách học tập hiệu quả, ghi chép lịch trình hiện tại và quản lý thời gian, lập kế hoạch cho mỗi lớp học, lập lịch trình, bám sát và đánh giá kế hoạch học tập sau mỗi tuần.

Thứ ba, Giảng viên dạy cho học sinh, sinh viên kỹ năng nghe giảng và ghi chú theo tinh thần tự học.

Để việc nghe giảng đạt hiệu quả, giáo viên cần yêu cầu sinh viên xem bài ở nhà trước. Khi đọc lướt nội dung bài ở nhà trước, sinh viên sẽ ghi chú lại những nội dung quan trọng, những vấn đề khó hiểu... khi đến lớp các em sẽ dễ dàng hiểu bài hơn, tập trung hơn vào những phần bản thân cho là khó hiểu. Sau khi nghe giảng, nếu còn vấn đề nào vẫn chưa hiểu các em có thể nhờ giảng viên giải đáp để hiểu được nội dung chính xác hơn. Thêm vào đó, giảng viên cũng cần hướng dẫn sinh viên nguyên tắc để nghe hiệu quả: nghe chủ động, tập trung, đặt câu hỏi, hưởng ứng người nói, ghi chép ý chính, biết xử lý thông tin sau khi nghe giảng... Bên cạnh việc hướng dẫn sinh viên

cách nghe giảng hiệu quả thì giảng viên cũng cần đưa vào bài giảng những tình huống lý thú, những mẫu chuyện sinh động có liên quan đến nội dung bài giảng để gây sự chú ý cũng như tạo cảm giác hứng thú cho người học. Ví dụ, khi giảng cho sinh viên biết được nguyên tắc của việc lắng nghe, giáo viên có thể kể cho các em nghe câu chuyện vui về Cây thì là. Câu chuyện sẽ giúp sinh viên hiểu hơn về việc lắng nghe, nghe phải trọn vẹn, tập trung, không ngắt lời người khác... có như thế khi nghe giảng mới có hiệu quả.

Nếu nghe giảng chỉ tập trung vẫn chưa đủ mà học sinh, sinh viên cần phải ghi chú nội dung quan trọng, bởi “Mẫu bút chì hơn trí nhớ tốt, trí nhớ đậm không bằng nét mực mờ”. Ghi chú lại những vấn đề quan trọng là cơ sở để sinh viên có thể tự học, tự ôn bài cho tốt. Vì vậy, giảng viên cần hướng dẫn học sinh, sinh viên ghi chép nhanh bằng các hình thức viết tắt, gạch chân, đánh dấu bằng bút nhớ dòng, viết theo đề cương hay theo sơ đồ tư duy... Mỗi lần ghi chú như vậy là một lần sinh viên nhớ bài và đây cũng xem như là tài liệu để các em tự học, tự ôn tập hiệu quả.

Thứ tư, Giảng viên dạy cho học sinh, sinh viên kỹ năng đọc sách để phục vụ việc tự học

Kỹ năng đọc sách là một trong những hoạt động quan trọng ảnh hưởng đến việc tự học của người học. Vì thế, khi giảng dạy, giảng viên cần hướng dẫn học sinh, sinh viên xác định mục đích và quy tắc đọc sách.

Giảng viên đóng vai trò quan trọng trong việc trang bị cho học sinh, sinh viên kỹ năng đọc sách nhằm phục vụ quá trình tự học một cách hiệu quả. Thông qua các buổi học chuyên đề, giảng viên không chỉ giúp người học nhận thức rõ tầm quan trọng của việc đọc sách trong việc mở rộng tri thức và phát triển tư duy, mà còn hướng dẫn cụ thể các phương pháp đọc phù hợp như đọc lướt, đọc chọn lọc, đọc phản biện, và cách ghi chú hiệu quả.

Thứ năm, Giảng viên dạy cho học sinh, sinh viên cách sử dụng công nghệ thông tin để phục vụ việc học tập

Ngày nay, việc sử dụng công nghệ thông tin vào trong học tập là một trong những khâu quan trọng trong quá trình tự học của sinh viên. Sử dụng công nghệ thông tin sẽ giúp các em chủ động trong nghiên cứu, tìm tòi tri thức để các em có thể “tiếp cận nguồn tài liệu khổng lồ trên mạng, quá đó giúp bạn biết cách tìm kiếm tài liệu nhanh chóng và chính xác. Do vậy, giảng viên cần trang bị cho sinh viên một số kỹ năng như: kỹ năng khai

thác thông tin trên mạng, kỹ năng sử dụng thư điện tử, kỹ năng thiết kế powerpoint trong trình chiếu powerpoint... Có như thế, học sinh, sinh viên sẽ tự mình tra cứu tài liệu, tự trau dồi, cập nhật kiến thức và kỹ năng để phục vụ việc học tập được tốt hơn. Học sinh, sinh viên cần tăng cường sử dụng thư điện tử trong tương tác giữa người học với giảng viên để có thông tin hai chiều nhanh chóng, cũng như việc sử dụng thư điện tử giữa người học với nhau để chia sẻ nguồn tư liệu và cùng nhau phấn đấu trong học tập.

Như vậy, bên cạnh việc hướng dẫn cho học sinh, sinh viên cách tự học sao cho hiệu quả thì bản thân giảng viên cũng cần thiết kế các hoạt động tự học cho người học. Chẳng hạn như giảng viên phải cung cấp đề cương môn học cho học sinh, sinh viên ngay từ buổi đầu tiên của môn học để người học có kế hoạch chuẩn bị bài trước. Cũng ngay buổi đầu của môn học, giảng viên cần cung cấp danh mục tài liệu tham khảo, hướng dẫn học sinh, sinh viên cách

tra cứu, thu thập và xử lý thông tin sao cho hiệu quả. Thêm vào đó, giảng viên sẽ thiết kế các hoạt động tự học cụ thể cho học sinh, sinh viên để họ tự chiếm lĩnh kiến thức đáp ứng được mục tiêu môn học và yêu cầu mà giảng viên đã đề ra... Có như vậy thì hoạt động tự học của học sinh, sinh viên mới đem lại hiệu quả cao.

III.KẾT LUẬN

Tự học là vấn đề quan trọng đối với học sinh, sinh viên ở các trường cao đẳng. Để việc tự học của học sinh, sinh viên đạt hiệu quả, bên cạnh việc nâng cao ý thức tự học của học sinh, sinh viên thì giảng viên cũng đóng vai trò rất quan trọng trong việc định hướng, hướng dẫn người học những phương pháp tự học cơ bản để các em có thể tự học đạt hiệu quả. Khi có những động cơ, ý thức tự học tốt kết hợp với phương pháp tự học khoa học, học sinh, sinh viên sẽ dễ dàng chiếm lĩnh kiến thức, là hành trang để các em có thể chủ động trong việc “học tập suốt đời”.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1]. Đỗ Linh - Lê Văn (2006), Phương pháp học tập hiệu quả, NXB Tổng hợp, TPHCM
- [2]. Huỳnh Ngọc Phiên, Trương Thị Lan Anh, Nguyễn Thị Ngọc Bích (2012), Bí quyết thành công sinh viên – cẩm nang thiết yếu của học sinh, sinh viên, NXB Tổng Hợp, Tp. Hồ Chí Minh.
- [3]. Nguyễn Cảnh Toàn (2002). Một số kinh nghiệm tự học. H. NXB Giáo dục.
- [4]. Tạ Thế Lương (2012), Kỹ năng tự học suốt đời, Nxb Thời đại, Hà Nội.
- [5]. Nguyễn Duy Cần – Thu Giang (1999), Tỏi tự học Nxb Thanh niên, Hà Nội.